Bijlage VWO

2017

tijdvak 2

maatschappijwetenschappen

Bronnenboekje

VW-1034-a-17-2-b

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Opgave 1 Koning Willem-Alexander in de Algemene Vergadering

tekst 1

Toespraak koning Willem-Alexander bij opening 70e Algemene Vergadering van de Verenigde Naties

(…) En toch: de Verenigde Naties (VN) lééft. Als een legitiem platform voor internationale dialoog waar onze landen elkaar altijd weer ontmoeten, hoe groot de verschillen ook zijn. En de VN is méér dan een platform. Het is een organisatie die acties op gang brengt die onze wereld mede vormgeven en beter maken. Mede dankzij de Verenigde Naties is extreme armoede in de wereld tot de helft teruggebracht. Is kindersterfte gehalveerd. Hebben 2,3 miljard mensen toegang gekregen tot drinkwater. Zijn ziekten als malaria en tuberculose sterk teruggedrongen. En hebben vredesoperaties in een aantal gebieden gewelddadige conflicten weten te beheersen.
(…)
Iedere organisatie die op lange termijn relevant wil blijven, zal zich moeten aanpassen aan nieuwe tijden en omstandigheden. Juist organisaties en instituties die staan voor vaste waarden, continuïteit en verbinding moeten kritisch naar zichzelf durven kijken. En zich de vraag stellen: is onze manier van werken en onze structuur nog up-to-date? Anders dreigt een langzame uitholling van hun betekenis en effectiviteit. Voor de Verenigde Naties en de Veiligheidsraad is dit – na zeventig jaar – een urgent vraagstuk geworden. De Veiligheidsraad moet doortastender kunnen optreden bij ernstige, grootschalige wreedheden. (…) Wij verwelkomen het initiatief van Frankrijk op dit punt van harte.

Ook de legitimiteit staat onder druk. Een Veiligheidsraad waarin een deel van de wereldbevolking zich onvoldoende herkent, kan zijn essentiële functie als mondiaal centrum waar vrede en veiligheid worden bewaakt en conflicten worden bezworen, niet goed vervullen.
(…)
Het Koninkrijk der Nederlanden gelooft in de kracht van inlevingsvermogen en dialoog. Het zijn niet altijd de luidste stemmen die de diepste waarheid verkondigen. Vaak zijn het juist kleine lidstaten die ons de goede weg wijzen.
Een voorbeeld is het jarenlange pleidooi van de kleine eilandstaten voor een veel actievere mondiale aanpak van het klimaatprobleem en het schoner maken van onze oceanen. Zij voelen de noodzaak daarvan aan den lijve. Gelukkig ontwikkelen – eindelijk – steeds meer grote landen concrete plannen voor actie.
(…)

bron: www.rijksoverheid.nl, 28 september 2015

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 2

Het is veiliger, ondanks de politie

Nederland wordt nu wel heel snel veiliger. In tien jaar tijd is het aantal geregistreerde misdrijven niet zo snel gedaald als vorig jaar, maakte het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gisteren bekend. Marc Schuilenburg, docent strafrecht en criminologie van de Vrije Universiteit te Amsterdam, zegt dat dit niet te danken is aan strenger straffen of beter politieoptreden. Nee, het is niet de aanpak van misdaad, maar het voorkomen daarvan dat steeds beter gaat.

Als de huidige trend zich voortzet, zitten we dan over een jaar of tien zonder criminaliteit?
"Het is opvallend dat de geregistreerde criminaliteit al tien jaar een daling vertoont. Niet alleen in Nederland, maar ook in omringende landen. In de Verenigde Staten is dit zelfs al sinds 1990 het geval. In New York bijvoorbeeld zien we dat dit niet alleen geldt voor zaken als autodiefstal, maar ook voor zware misdaden als moord en inbraak, die wel met 80 procent dalen. Het is een westerse trend. We gaan langzaam terug naar een omvang van de misdaad die gelijk is aan die van begin jaren negentig."

Hoe verklaart u de daling?
"Het komt onder andere door preventieve maatregelen. De overheid is bijvoorbeeld gaan samenwerken met woningbouwcorporaties om sloten te verbeteren. Burgers installeren zelf camera's om zich beter te beschermen. En de vergrijzing neemt toe; dat helpt als je weet dat vooral jongeren criminaliteit plegen."

Hebben strenger straffen en de roep om 'law and order' geholpen?
"Nee, er is geen enkel causaal verband tussen zwaardere straffen en dalende misdaad. Kijk maar naar het buitenland. De doodstraf in de VS schrikt niemand af. (…)
Overigens is het zo dat de misdaadcijfers niets zeggen over ingewikkelde vormen van criminaliteit: milieudelicten, fraude, handel met voorkennis of cybercrime. Over het succesvol aanpakken van dit soort moderne misdaad hoor je veel minder."

De gevoelens van onveiligheid blijven ondanks het goede nieuws hoog.
"Ja, een op de drie mensen voelt zich niet veilig. Het is ook opvallend dat bewindslieden vrijwel nooit cijfers over dalende misdaad politiek uitventen. Je wint er geen stemmen mee als je zegt dat het veiliger wordt. Zelfs de vorige minister van Veiligheid en Justitie, Ivo Opstelten, claimde nooit credits. Hij bleef maar doen alsof we permanent in een staat van oorlog verkeren."

bron: NRC Handelsblad, 30 april 2015

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 3

Rutte II: elkaar wat gunnen tot het einde

(…)
De coalitiepartijen gunnen elkaar wat. Als er geld te verdelen valt en als er positieve publiciteit in het verschiet ligt. Ruim een miljard euro valt er volgens minister Dijsselbloem van Financiën in ieder geval extra uit te geven in 2017. In plaats van touwtrekken over de besteding van dat geld, is het in deze coalitie goed gebruik geworden het bedrag fiftyfifty te verdelen over de in de ogen van de twee partijen goede doelen.
Tegen de nog openstaande bezuinigingsopdracht van een half miljard euro uit het regeerakkoord op de verpleeghuis- en gehandicaptenzorg hikten staatssecretaris Van Rijn en zijn partij (PvdA) meer en meer aan. Een betere besteding van de 'PvdA-helft' was eigenlijk niet voorstelbaar. Zonder daarmee overigens te zeggen dat de VVD nu zo stond te trappelen om de opgelegde bezuiniging koste wat het kost ook door te voeren.
Net zo goed als de PvdA niet per se ongelukkig zal zijn met extra investeringen in defensie, het Openbaar Ministerie, de politie en het gevangeniswezen. Maar deze extra uitgaven van rond 600 miljoen euro staan nu eenmaal te boek als het wensenlijstje van de VVD.
Elkaar wat gunnen, zoals dat sinds de kabinetsformatie van 2012 heet, moet met andere woorden niet al te letterlijk genomen worden. De twee partijlijstjes bevatten geen wensen die voor de andere onaanvaardbaar zouden kunnen zijn. Het enige onderscheid tussen de partijen is de prioriteit die aan het ene en aan het andere onderwerp gegeven wordt.

Zorgpremie
Met een inmiddels beruchte uitzondering. Bij de formatie gunde Mark Rutte de PvdA een hogere inkomensafhankelijkheid van de zorgpremie. Daar ging het niet om een wens. Nee, het was een taboe bij de liberalen en Rutte gaf dat zomaar weg. Het elkaar gunnen zorgde in dit geval voor een opstand in de VVD-achterban onder leiding van *De Telegraaf*. Rutte zag geen andere optie dan de PvdA zeer vriendelijk verzoeken deze maatregel weer te schrappen.
Afgezien van dit voorbeeld is elkaar wat gunnen het handelsmerk geworden van Rutte II. Een weloverwogen strategie van de twee 'founding fathers' van de coalitie, Mark Rutte en Diederik Samsom.
(…)

bron: Trouw, woensdag 15 juni 2016

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 4

Jongeren over sociale media

(…) Eerdere studies naar sociale media waren vooral gericht op het gebruik van sociale media door jongeren (Sleijpen, 2011; Turpijn e.a., 2015). In dit onderzoek wordt nagegaan hoe jongeren van 12 tot 25 jaar in Nederland tegen sociale media aankijken. Niet alleen wordt onderzocht waarom ze deze gebruiken, maar ook hoeveel belang zij eraan hechten en of zij er hinder van dan wel baat bij hebben in hun dagelijkse leven. Het gaat dan om zaken als slaap, concentratie-vermogen en schoolresultaten waarbij jongeren in dit onderzoek expliciet aangeven waarom zij vinden dat sociale media een positieve dan wel negatieve invloed hebben op hun dagelijkse leven. Daarbij zal worden bekeken in hoeverre er verschillen bestaan tussen 12- tot 18-jarigen en 18- tot 25-jarigen, en of jongens en meisjes, allochtonen en autochtonen, en lager en hoger opgeleiden zich hierin onderscheiden.

2.1 Data en methode

Voor dit artikel is gebruikgemaakt van gegevens uit het onderzoek 'Belevingen' dat van maart tot en met juni 2015 is uitgevoerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek. (…) In 2015 was het thema de belevingswereld van jongeren van 12 tot 25 jaar. (…) De respons bedroeg 58 procent. In totaal zijn gegevens beschikbaar van 4042 jongeren van 12 tot 25 jaar. Door middel van bivariate analyses[1)] is nagegaan of leeftijd, geslacht, herkomst en opleiding van belang zijn als het gaat om de mening over sociale media. Alleen significante relaties ($p < 0{,}05$) worden in dit artikel besproken.

2.2 Operationaliseringen

Gebruik van sociale media

Aan jongeren is allereerst gevraagd of zij wel eens gebruikmaken van sociale media, zoals *Facebook*, *WhatsApp*, *Instagram*, *Skype* of *YouTube*, gevolgd door de vraag waarom ze dit doen. Zij konden één of meer van de volgende redenen aangeven:

- Om in contact te blijven met anderen;
- Omdat ik het leuk vind;
- Om te kijken naar wat anderen doen;
- Om geen informatie te missen;
- Om iets te doen te hebben als ik me verveel;
- Om een andere reden.

bron: Jongeren over sociale media, CBS, november 2015

noot 1 analyse van de samenhang tussen twee variabelen

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 5

Is het nieuws of een advertentie?

Een serie over amateurvoetbal in het Algemeen Dagblad (AD)? Gefinancierd door *ING*. Een verhaal over stedentrips in *Volkskrant Magazine*? Betaald door *NH Hotels*. Een column over crowdfunding in *Het Parool*? Gekocht door verzekeraar *De Amersfoortse*. Een bijlage over speciaalbier in *NRC Weekend*? Betaald door *Hertog Jan Bier*. Aandacht in nieuwsmedia is te koop. Niet alleen op advertentiepagina's, maar ook steeds meer in artikelen. Verstopt als een column, verkleed als online productie. Met die ontwikkeling volgt de kwaliteitskrant het gratis dagblad, de tv en het tijdschrift. Alle Nederlandse dagbladen doen het, blijkt uit een inventarisatie. Van *AD* en *de Volkskrant*, *Metro* en *De Telegraaf* tot *NRC Handelsblad* en *nrc.next*. Maar: de ene krant gaat verder dan de andere. *De Volkskrant* en *NRC* maken vooral commerciële bijlagen, los bij de krant. *AD* en *Metro* werken inniger samen met adverteerders.

bron: www.nrc.nl, 5 april 2016

De 'Chinese Muur' tussen journalist en advertentieverkoper, vroeger standaard bij álle kranten, brokkelt langzaam af. Dat bleek vorige maand bijvoorbeeld na beroering bij De Persgroep, uitgever van *AD*, *de Volkskrant*, *Trouw* en *Het Parool*. Persgroep Advertising meldde in een aantal filmpjes trots hoe men samenwerkt met onder meer *ING*, *De Hypotheker*, *Nespresso* en verzekeringsmaatschappij *De Amersfoortse*. (…)
Lezers blijken het vaak helemaal niet te zien als boven gesponsorde artikelen staat dat adverteerders voor deze informatie hebben betaald. Als je er 'advertentie' boven zet, of 'in samenwerking met', 'van onze partners': het helpt niet, zegt communicatiewetenschapper Simone Krouwer, promovendus aan de Universiteit van Antwerpen. Branded content' lijkt nog meer op een écht artikel dan de oude advertorial, zowel in vorm als inhoud", zegt Krouwer. (…)

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 6

Vertrouwen in de pers loopt terug

Het vertrouwen dat mensen hebben in de pers is de afgelopen jaren fors gedaald. Dat blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Volgens algemeen secretaris Thomas Bruning van de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) moet, om het tij te keren, vooral duidelijk worden dat journalisten "volgens bepaalde journalistieke vaknormen werken".

In 2006 had nog een derde van de Nederlanders fiducie in kranten, nieuwszenders en dergelijke. In 2012 was dat nog ruim een kwart (27 procent). "Er is sprake van nieuwe omstandigheden", reageert Thomas Bruning, algemeen secretaris van de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ).

"Steeds meer mensen hebben toegang tot massamedia en veel meer geluiden worden gezien als journalistiek. Het is de taak van de professionele journalist om zich te onderscheiden van bijvoorbeeld een enkel bericht op *Twitter*, dat door sommigen ook als journalistiek wordt gezien." (…)

Partijdig

De NVJ-voorman vreest ook dat mensen de media steeds meer als partijdig zijn gaan zien, bijvoorbeeld door gesponsorde bijlagen bij kranten en op tv. Dat vraagt om duidelijkheid naar je publiek over je rol."

Vrouwen zijn volgens de cijfers van het CBS overigens wat wantrouwender dan mannen en ook bejaarden en gescheiden mensen kijken vaker met argusogen naar de pers. Hetzelfde geldt voor mensen die lager opgeleid zijn en mensen die vaak naar de kerk gaan. Ook blijkt uit de cijfers dat van mensen die CDA stemmen er slechts 17 procent vertrouwt op journalisten.

naar: www.nu.nl, 11 oktober 2013

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

tekst 7

Uitspraak rechtbank Den Haag in Urgenda-zaak: 24 juni 2015

De rechtbank in Den Haag heeft vandaag beslist dat de Staat der Nederlanden meer moet doen om de uitstoot van broeikasgassen in Nederland te verminderen. De Staat moet ervoor zorgen dat de uitstoot in Nederland in 2020 ten minste 25% lager is dan in 1990. De stichting Urgenda had de rechtbank om een uitspraak verzocht.

Huidig beleid onder de norm

Partijen (Urgenda en de Staat) zijn het erover eens dat de ernst en omvang van het klimaatprobleem het noodzakelijk maken om maatregelen te nemen ter vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Op basis van het huidige beleid van de Staat zal Nederland in 2020 een vermindering van ten hoogste 17% bereiken. Dat is onder de norm van 25 tot 40% die in de klimaatwetenschap en het internationale klimaatbeleid noodzakelijk wordt geacht voor de geïndustrialiseerde landen.

Staat moet bescherming bieden

De Staat moet meer doen om het dreigende gevaar, veroorzaakt door de klimaatverandering, te keren, gegeven ook zijn zorgplicht voor de bescherming en verbetering van het leefmilieu. De effectieve controle op het Nederlandse emissieniveau is een taak van de Staat. Daarnaast zijn de kosten van de door de rechtbank bevolen maatregelen niet onaanvaardbaar hoog. De Staat kan zich niet verschuilen achter het argument dat de oplossing van het wereldwijde klimaatprobleem niet alleen afhangt van Nederlandse inspanningen. Elke vermindering van uitstoot draagt namelijk bij aan het voorkomen van een gevaarlijke klimaatverandering. Nederland zou als geïndustrialiseerd land hierin voorop moeten lopen.

De rechtbank betreedt met dit bevel niet het terrein van de politiek. De rechtbank moet rechtsbescherming bieden, ook in zaken tegen de overheid. Tegelijkertijd moet zij de vrije beleidsruimte van de overheid respecteren. Daarom past de rechter terughoudendheid. Dat is een reden om het bevel te beperken tot 25%, de ondergrens van de norm van 25 tot 40%.

Urgenda

De zaak is aangespannen door de stichting Urgenda, een burgerplatform dat zich bezighoudt met de ontwikkeling van plannen en maatregelen ter voorkoming van klimaatverandering. De stichting treedt in deze zaak ook op namens 886 personen.

bron: https://uitspraken.rechtspraak.nl, geraadpleegd op 16 feb. 2016

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.